

F. Golar:

Mecen.

„Naredil sem, kar je bilo mogoče,“ je dejal slikar Ponirek in segel v skuštrane lase. „Sploh je bil včerajšnji dan ugoden za moje polje. Solnca in senc in zraka, vsega je dovolj. Pšenica je lepo v klasju, njiva je tudi dosti dolga, in zraven stoji prijazen kranjski kozolček. Mislim, da bo iz srca ugajala moja slika našim mecenom.“

Stopil je bližje k sliki in gledal, če so barve suhe. „I seveda, saj je bilo lepo vreme,“ se je zadovoljno prepričal in se oddaljil na sredo šobe, ves čas z očmi na sliki in s prijazno ljubeznijo, kakor bi ogledoval prijetno dekle, ki sicer ni lepotica, pa je zato vrla gospodinja, ki zna skuhati dobro kosilce.

„Pet sto kron, mislim, je tale njiva pšenice vredna med brati, več pa ne bom zahteval.“ Stal je široko razkoračen in z napol zatisnjenimi očmi pred svojim umotvorom in se ni mogel ločiti od njega. „Dal mi jih bo pa gospodar Lesnik, ki mi je zadnjič namignil, da nima zadržanega mošnjička, in me povabil k sebi, naj pridem pogledat sliko, ki jo je kupil pri dunajskem židu. Slišal sem tudi, da je milijonar. To navadno ne pomeni ni malo, ni veliko, pa vendar ni, da bi se ne spominjalo.“

Lahno žvižgljaje si je zavezal ovratnico in oblekel suknjo.

„Fant, zdajle pa greš k milijonarju. Mogoče je sicer, da nič ne opraviš, ali prijeten doživljaj je tudi nekaj vreden, in ta mi ne odide, v kolikor poznam prihodnjega mecena.“

Pogladil si je obrvi, potegnil z dlanjo po ostru bradi in zavil sliko. Dva skoka po ozkih stopnicah, in slikar je bil na cesti.

Velika in lepa je bila hiša, v kateri je stanoval gospod Lesnik, in vredna svojega imena: Agata. Bila je sredi lip in kostanjev, sredi pisanega vrta, ki je bil poln zelenih gredic in eksotičnega cvetja. Široka in lepo bela in peščena je pot, ki vodi skozi drevored pod gostimi vejami, v senčnem zatišju, in slikar Ponirek je ni mogel zgrešiti. Prikorakal je pred graščino in tam je pozvonil. Preden so se odprle mogočne gosposke duri, je povzel misel in besedo:

„Dragi moj Ponirek, kdaj se bo zgodilo in bodo stali drugi ljudje pred tvojimi vrati in čakali trepetaje v upu in strahu milostnega sprejema? Kolikokrat si že stal na tujem pragu, kolikokrat si že imel

občutek, da je pravzaprav bridko in manj prijetno stati v ponižni suknjici prosilca pred mogotčevimi durmi? Zdajle se bo prikazal vratar n te naznanil gospodu Lesniku, ki bo ob tej priliki nabral obraz v važne poteze in se pogledal v zrcalo: Naj pride, bo dejal, in smuknil bom —“

Ta samogovor je prekinil gospod Lesnik, ki se je z vrta sem približal slikarju.

„Kaj bi radi?“ je zaklical nekam osorno in si brisal rdeča, polna lica. „A vi ste,“ je dejal takoj nato, ko se je Ponirek obrnil in z uslužnim nasmehom segel po klobuku.

„Kapa kosmata, kaj pa prenašate?“ se je zasmel z veselim dobrodušnim smehom, in oči so mu šegavo namežiknile. S prsti je pobobnal po napetem platnu, ki je bil zavit v papir.

„Bil sem tako predrzen, gospod Lesnik, in sem vam prinesel na ogled eno svojih del. Mogoče bi bili celo pripravljene —“

„Da, da, se že spomnim,“ ga je prekinil bogati gospod. „Govorila sva o tem, kaj ne, radi bi slišali moje mnenje, če smem tako reči, moje strokovnjaško mnenje, kaj ne, ha-ha, o sliki? Seveda, ne rečem, ha-ha, da bi bil često nepogrešljiv, ali vendar, ha-ha, moje mnenje je takorekoč očiščeno v skušnjah, in kar sem videl in vem. Kaj ne, gospod . . . gospod . . .“

„Ponirek,“ je pomagal slikar, ki je natihoma in s strahom poslušal ta hudournik praznih besed, ki je vrel iz ust blagorodnega gospoda. — „Govori, kot bi motovilo v vrečo deval, in vrag si ga vedi, kaj imam upati od njega. Nos je židovski in ustnice so debele,“ je v naglici opazil in si poravnal lase, ki so se mu v gostih štrenah oprijeli potnega čela.

„Je že res, Ponirek, gospod Ponirek, slikar, jaz sem pa veleposestnik Lesnik, graščak Lesnik, ali kakor hočete. Ni mi do naslova, ha-ha, kaj ne?“

Med tem je pritiral gospod Lesnik svojega gosta do sprejemne sobe in ga tam posadil na stol za široko mizo, ki je bila pogrnjena in obložena s praznimi kozarci na sredi.

„Je že res, gospod, kozarček ga lahko izpijeva, na zdravje in tako dalje, kaj ne, ha-ha? Cila? He, Cila, vina daj, rdečega vina gor!“

Slikar je odvil sliko in jo naslonil k steni, in ni vedel, zakaj se je nekako ženiral dekle Cile, ki je v širokem predpasniku in oblastno postavila vino na mizo. Zdelo se mu je celo, da gleda nanj z neko tiho in nagajivo mržnjo, češ, ti bi rad oskubel mojega gospoda, pa ga ne boš! — Natočila je kupici, in svetlorožen odsev je zatrepetal po prtu, ko je žejno solnce sedlo na vino.

„Kar pokusiva, na zdravje, kaj ne, dobra kapljica? Iz mojih vinogradov, o, pa imam še boljšega, ha-ha, tudi belega, pa tisti je za buteljke, veste, tako za posebne prilike, ha-ha!“

Ponirek je pokusil vino in dejal iz navade, ne da bi pravzaprav vedel, kakšno je vino in kaj govori:

„Dobra kapljica, že stari Rimljani so ljubili dobro kapljico.“

To se ve, tudi Rimljani. Le pijte in ne pozabite, kar je dejal modri viničar: En dan Kana Galileja, šest dni pa galeja, ha-ha, gospod slikar!“

„Res je, ali kadar gospod Bog ustvari slikarja, oskrbi tudi trs; to vem jaz, ki mi ni neznan, da je naše življenje veselo in lepo.“

„Tako je, tako je, ampak zdaj k stvari. To je torej slika, to je torej . . . Veste, začniva kar odkraja! Jaz imam rad pri slikah zlat okvir, masiven širok okvir. Ne rečem, da bi ne poznal umetnin, dosti sem jih že videl in tudi kupil marsikaj. Seveda na Dunaju, od Nemcev. Pa vse z zlatim okvirom, ha-ha! Ne dam se kar tako.“

Gospod Lesnik je natakal vino, in slikar mu je dal prav. — Glej, glej, sem mislil, da bo kvasil o slikariji, pa se je vrgel kar na okvire. Skromen mož, ki pozna sebe in svoje zmožnosti. Le čevlje sodi naj kopitar —

„Veste, gospod Pondirek —“

„Ponirek, prosim,“ je popravil slikar in izpod čela in nekako nezaupno motril svojega gostitelja.

„No, no, torej Ponirek, sicer je pa vseeno. Na zdravje, Ponirek sem, Pondirek tja, ha-ha!“

Veselo se je bil razgovoril gospod Lesnik in smejal se je ves rdeč, in svetila so se mu zadovoljna lica. — „Le pijte, saj ga imam še v kleti, pet polovnjakov. Cila, Cila!“

Trčila sta in si prijazno namežiknila.

„Veste torej, okvir, to je glavna stvar. Zlat, lep okvir, ta imponira. Slikarija naj bo že potlej taka ali taka. Na okvir dam največ. Na Dunaju pri tistem židu, saj sem vam že pravil o njem, sem videl lepe okvire. Pa so bili tudi dragi. Tam sem kupil enega. Tudi slika je na sredi. Saj visi tamle, nasproti okna, le pogledjte!“

Slikar je videl tisti baročni okvir, in zmeraj bolj mu je bil všeč gospod Lesnik. Na tihem se mu je smejal in važno pritrjeval. — Naj kvāsi, kar hoče, si je mislil, da navsezadnje le moja obvelja. In grobe besede bi mi v tem slučaju toliko pomagale, kakor v goščavi jelenu rogovi.

„Vaša slika pa, gospod Ponirek, ima tukaj prvo Ahilovo peto. Vaš okvir, prosim, pogledjte no, kakšen okvir pa je to? Ali je siv, ali je rjav? Zlat gotovo ni, še srebrn ne. Pri nas ste umetniki vse preveč, preveč, kako bi dejal, prepovršni, vi nas bagatelizirate, pa iščete mecenov. — Moja slika pa z Dunaja, samo pogledjte! Okvir se kar bliska, kar oči jemlje. Prid' slikar se les učit! Ha-ha!“

„Gospod Lesnik, pa kupite sami k sliki drug okvir! Magari dva metra debelega iz samega turškega zlata —“

„Ah, gospod, saj nisem mislil tako. In to je tudi stvar umetnikov. Pijva, pijva! Kaj bi tisto! Sicer pa — kot vidim, če dobro razložim — vi imate tam njivo, — i, kaj imam jaz opraviti z njivo! Ali sem kmet? In nekakšen kozolec je zraven, kako pa to mislite? Ali naj se grem na stara leta ukvarjat s kmetijo? Ha-ha!“

„Ha-ha, gospod Lesnik, nisem mislil, da ste tak humorist, ha-ha. Bog vas živi!“

„Cila, prinesi še vina! Kaj ne, saj me razumete, gospod Pon — Vidite, na sliki z Dunaja pa vidite veliko obširno graščino, in vrt je zraven in jezero in gozdovi in lepa gospa na konju. Kdor pride in to vidi, pa si misli: Glejte ga, prešmentanega kajona, kakšno ima graščino! Še baron nima takšne, še vsak grof ne —“

„Zares, gospod Lesnik, vi ste pravi mojster, na zdravje, in še mnogo takih gradov in lepih gospa! Bog živi lepe gospe!“

„Bog jih živi!“

Razvnel se je slikar in si mislil: Moža moram spraviti v dobro voljo. Zakaj po resnici povedano — moja stvar stoji slabo — začeti moram drugače.

„Prav imate, gospod Lesnik, ali tega pa niste pomislili, kako lepo je sprehajati se z lepo gospo po žitnem polju. Zlato se žari solnce, močno diše poljske rože, in gospa v vašem naročju —“

„Na zdravje, gospod slikar, saj vi ste tudi poet! Najbrže še boljši, kot so naši. Ti tudi ne znajo. Kakšna je vezava slovenskih knjig, kje je zlata obreza! Jaz ne kupim nobene knjige brez zlate obreze.“

„Jaz tudi ne, gospod Lesnik,“ je potrdil slikar in udaril z roko ob mizo. „Vrag jih vzemi! Ampak tole mojo sliko boste vendar kupili, in obljubim vam, da bom okvir zlato pobarval.“

„Le pijte, gospod, ampak nekaj vam bom povedal. Tole sliko bo kupil moj prijatelj, ki je milijonar. Sicer se tudi o meni govori nekaj takega, ampak on je lastnik parnega mlina, in njiva s pšenico, to je kakor nalašč zanj. Da, da, drugi teden pojdeva k njemu —“

Gospod Lesnik si je obrisal znojno čelo in se zadovoljno smejal.

„Pa vendar, gospod Lesnik, mogoče bi pa —“

„Kot pravim, zlat okvir! To je prva stvar. Da se bliska po sobi, slikarija naj bo že potem kakor hoče,“ je sklenil gospod Lesnik in je natakal.

„Zares, dobro bi tudi bilo, če bi na okviru paradirali dve graščini, spodaj ena in zgoraj ena,“ je sklenil slikar in si popravil manšeto, ki mu je med živahnim pogovorom ušla izpod rokava.

„To pa kakor mislite. Umetniki že veste,“ je govoril gospodar Lesnik in trčil:

„Torej na zdravje! Samo okvir naj bo zlat, tega nikar ne pozabite,“ je hitel naročati in si brisal mokre rdečkaste brke. Sive oči so se mu zableščale in jezik se je debelo valil po ustih.

„Ali, gospod Lesnik,“ je opomnil slikar in iztegnil kazalec. „Nekaj ste pozabili, in sicer kardinalno točko, vkljub temu, da ste strokovnjak. Kaj bo, lepo vas prosim, zlat okvir brez lepe ženske! Ha-ha!“ Zasmeljal se je s prešernim smehom in udaril po plečih svojega gostitelja.

„Tudi to lahko storite, seveda tako, tako bolj — — pikantno. Sploh napravite nekaj, kar bo udarilo. Konje in gospe na konjih, bele pse ali pa kakšne generale.“

„Ne, jaz slikam najrajši bele devojčice, ki se šetajo v senci divjih rož. Tenke so in rdeče prepasane, in oči jim sladko bliskajo, nedolžnim srnicam. Tudi plahe so, in kdor jih gre lovit, mora biti fant od fare.“

„Živio, gospod slikar! Pijte, in še in še! Tudi jaz sem hodil na lov, ali zdaj ljubim gospe, ki jezdijo. Črne konje jezdijo in bič vihte, kakor sem videl naslikano v nekem listu.“

Gospod Lesnik se je navdušil. Govoril je naglo in zamahoval z rokami proti slikarju, ki je praznil kozarce in se tiho smehljal.

„Oho, zopet ste nekaj pozabili! Vi bi najbrže radi imeli damo v jahalnem kostumu, mogoče celo — — —“

„I seveda, seveda —“

„Mogoče pa bi bilo lepša dama v krinolini in na konju, ha-ha! Ali ne?“ Slikar je postajal hudomušen.

„To pa prepuščam vam, boste že zadeli pravo. Samo na zlat okvir ne pozabite, kot sem rekel.“

Gospod Lesnik je vstal.

„Nesmisel,“ je zdajci zamrmral slikar.

„Kako mislite, hehe?“ se je hotel zasmeljati mecen.

„Nesmisel!“ je zakričal slikar, vzel sliko in zaprl duri pred nosom gospoda Lesnika, ki ga je mislil spremiti čez prag.

